

Complimenten

Onderzoek 2016/2017

Titel: "Het VML- Portfolio als leerlingvolgsysteem:

De constructie van het VML- Portfolio, startend in de brugklas".

Titel: “Het VML- Portfolio als leerlingvolgsysteem: De constructie van het VML- Portfolio, startend in de brugklas”.

Anne Henry

Docente Duits

Van Maerlant Lyceum Eindhoven

15.6. 2017

Inhoudsopgave

1. Thema	5
2. Waarom is onderzoek nodig?	5
2.1 onderzoek 2015/2016	5
2.2. Projectgroep onderwijsontwikkeling	5
2.3. De visie over het VML portfolio verandert mogelijk en wordt breder	6
3. Literatuur	6
3.1 Aanbevelingen vanuit eerder onderzoek	6
3.2 Wat precies is een portfolio en waar moet het instrument aan voldoen volgens de praktijk?	9
3.3 Welke verschillende soorten van portfolio's zijn er?	10
4. Welk portfolio is het meest geschikt ?	13
4.1 Kritische kanttekeningen	13
4.2 Waarmee moet het VML rekening houden?	13
5. Vragen voor het plannen van het Project VML Portfolio (wat en hoe?)	14
6. Vragenlijst voorgelegd aan collega's, decanen, afdelingen en directie	16
7. Samenvatting resultaten vragenlijst betrokkenen	18
7.1 Samenvatting antwoorden vraag 1, doel en vorm:	18
7.2 Samenvatting antwoorden vraag 2, inhoudelijke en organisatorische voorwaarden:	20
7.3 Samenvatting antwoorden vraag 3, pilot:	20
7.4 Samenvatting antwoorden vraag 4, betrokkenen binnen school, verantwoordelijkheid, gesprekken:	21
7.5 Samenvatting antwoorden vraag 5, betrokkenen buiten school	22

8. Aanbeveling portfolio voor het VML	22
8.1 aanbeveling bedrijf Yubu	23
9. Literatuurlijst, bijlage docentenenquête	24

1. Thema

Het centrale thema van dit onderzoek is het construeren van een instrument, een portfolio voor het VML, startend in de brugklas.

2. Waarom is onderzoek nodig?

2.1 onderzoek 2015/2016

Het huidige onderzoek sluit aan op mijn onderzoek van het afgelopen jaar, waarin een literatuuronderzoek en een empirische studie zijn uitgevoerd (Henry, 2016). Het centrale thema was een instrument voor studie- en beroepskeuze te ontwikkelen, waarvan het vervolgonderzoek dit jaar plaats zal vinden en een concreet instrument in vorm van een portfolio zal moeten opleveren.

2.2. Projectgroep onderwijsontwikkeling

Op het Van Maerlant zijn wij al een tijd bezig met het overdenken en- herformuleren van de juiste aanpak van onderwijs. Parallel met mijn onderzoek van het afgelopen jaar is er een projectgroep onderwijsvernieuwing op het VML gestart, die het volgende vastgesteld heeft:

“We constateren in het huidige systeem dat we gevangen zitten in de onmogelijkheden van de huidige organisatie. We moeten om onze doelen te bereiken ruimte creëren in het onderwijs.

Belangrijke onderdelen om het kader hierin te bepalen zijn:

** Wettelijke kader*

** Bildung aspecten*

** Leerling centraal*

** Cumulatief of modulair vak*

De onderdelen bieden houvast en ruimte om het onderwijs anders in te delen en de leerling goed voor te bereiden op wat hij/zij nodig heeft na het voortgezet onderwijs. Het doel wat we daarbij formuleren is: “Naast een goede kwalificatie willen we bij onze leerlingen het verlangen wekken om op een volwassen manier in de wereld te willen zijn.”

Deze door de groep onderwijsrenovatie geformuleerde doelen zijn nog niet (plenair) besproken met alle collega's. De groep zelf heeft wel een voorstel geformuleerd over de inhoudelijke invulling van deze aanpak. Binnen de groep is men het nog niet eens over deze concrete invulling.

2.3. De visie over het VML portfolio verandert mogelijk en wordt breder

Naast het oorspronkelijke doel van het portfolio te dienen als beroepskeuze instrument voor leerlingen, wordt het portfolio nu mogelijk ook van belang voor een veranderend VML schoolbeleid. Het werken met een portfolio kan in de nieuwe aanpak een proces instrument worden voor een andere vorm van prestatie- meting dan alleen maar met cijfers. Daarnaast kan het portfolio een individuelere talentontwikkeling met bijbehorende reflectie bevorderen. Hoe complexer onze aanpak (b.v. een school breed portfolio), des te moeilijker zal de keuze voor de juiste vorm van het portfolio zijn. Daarom zal ik vervolgens in beeld brengen, waaraan het instrument moet voldoen volgens mijn literatuur onderzoek van 2015/2016 en dit jaar (Henry, 2016).

3. Literatuur

3.1 Aanbevelingen vanuit eerder onderzoek

Vier bijzonder belangrijke aspecten kunnen genoemd worden, die de basis zouden moeten vormen voor het VML- portfolio:

a) De noodzakelijkheid een portfolio op te bouwen vanaf de brugklas:

Ferreira et al (2007) en Elffers et al (2013) benadrukken het belang voor ouders en leerlingen om de dialoog aan te gaan over talenten en ontwikkelingen van de leerling. Deze behoefte, die groter in de onder- dan in de bovenbouw is, wordt om verschillende redenen te weinig uitgevoerd. De school zou een belangrijke plek moeten innemen in het faciliteren van deze dialoog.

b) Samenwerking van verschillende afdelingen en de rol van verschillende betrokkenen op school:

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de structuur van de school, op verschillende manieren, positief kan bijdragen aan de carrière begeleiding van de leerling. Arrington (2000) benadrukt dat carrière begeleiding al op de basisschool zou moeten starten en vervolgens gestructureerd voortgezet moet worden. Op de middelbare school bestaat de ideale school- structuur voor het werken met een portfolio uit verschillende onderdelen:

- 1) Vanuit de organisatie moet een brede steun zijn voor een functionerend ontwikkelingsplan waarbij directie en docenten goed samen werken
- 2) De medewerkers nemen hierbij verschillende rollen in (mentor, decaan, afdeling, vakdocent) (Mittendorff 2010, Watts, 2009). Renn et al. (2014) wijzen in hun onderzoek erop hoe bijzonder efficiënt mentoren zijn die uit de beroepspraktijk komen voor het begeleiden van loopbanen.

c) Alternatieve prestatie metingen gericht op talenten:

Het onderzoek van Tuominen-Soini et al. (2012) laat zien dat een leerling zijn talenten beter kan ontwikkelen als de school niet alleen prestaties meet aan de hand van cijfers, maar ook kijkt naar andere talenten van de leerling.

d) *Dilemma's*

Een zeer belangrijk onderzoek is van Tolstrup Holmegaard et al. (2014). Hun onderzoek laat zien dat de werkelijke talenten van de leerling niet in lijn hoeven te staan met de verwachtingen van ouders of een beroep met een maatschappelijk aantrekkelijke status zoals econoom, arts of advocaat. Tolstrup- Holmegaard et al. (2014) laat precies zien waar leerlingen zich momenteel mee bezighouden. Hoe kan een leerling tussen 14 en 18 jaar tot een unieke keuze komen in een tijd waarin de keuzemogelijkheden alsmaar groeien? Als een leerling een “attractieve identiteit” (zie Henry, 2016) wil ontwikkelen, kiest hij/zij dan wel de bij hem/ haar passende of juist meer de populaire studie met goede baankansen?

Uit de voorbeelden genoemd in deze studie blijkt dat leerlingen vaak dilemma's ervaren resulterend uit het feit dat er ontzettend veel keuzevrijheid is, evenals het feit dat studie- inhoud en beroep niet parallel lopen. Ook blijken leerlingen adviezen uit hun omgeving niet altijd te vertrouwen en beschouwen daarom hun keuzeproses als hun eigen verantwoordelijkheid. Een portfolio zorgt voor een gestructureerd keuze proces. Een voorbeeld is Ian. Ian geeft aan dat zijn ouders zeggen te moeten kiezen wat hij interessant vindt, maar toen hij rechten wilde studeren hebben zijn ouders gezegd dat hij dit beter niet zou kunnen doen, omdat alle rechters ‘oplichters’ zouden zijn (in Tolstrup- Holmegaard et al. 2014, p.33). Ian heeft nu voor de studie biochemie gekozen, een keuze die zijn moeder heeft aanbevolen vanwege haar achtergrond als biochemisch laboratorium assistente.

Ook moet een leerling een balans vinden tussen zijn interesses en zijn beeld van zichzelf. Zo citeren Tolstrup- Holmegard et al. (2014) andere leerlingen, een die aangeeft geïnteresseerd te zijn in geneeskunde, maar geen dokter willen worden of een, die geïnteresseerd in literatuur maar geen docent wil worden. Een studiekeuze levert niet perse een bijpassend beroepsprofiel op en omgekeerd. Dit is een enorme uitdaging, waarbij leerlingen het risico lopen een verkeerde keuze te maken die hen ook nog eens veel tijd en geld kost.

Begeleiding van dit proces vanuit school is dus cruciaal. Voor een succesvolle implementatie en de opbouw van een portfolio met een blijvend effect zal daarom moeten worden voldaan aan de dialoog tussen ouders en leerlingen, efficiënte samenwerking binnen de school en een verschuiving naar alternatieve prestatie-metingen.

3.2 Wat precies is een portfolio en waar moet het instrument aan voldoen volgens de praktijk?

Het huidige onderzoek is vooral gericht op het construeren van een portfolio voor het VML. Eerst ga ik erop in wat precies een portfolio is en vervolgens zal ik de verschillende types, die er bestaan, opnoemen. De klassieke definitie van een portfolio komt uit de USA (Paulson et al., 1991) en luidt vertaald:

“Een portfolio is een doelgerichte verzameling van werk, die de individuele vorderingen, de vooruitgang en prestaties van de lerende op een of meer gebieden laat zien. De verzameling moet de participatie en betrokkenheid van de lerende bij de keuze van de inhoud, de criteria voor de keuze, de vastlegging van de beoordelingscriteria laten zien en ook aanwijzingen op de manier van zelfreflectie van de lerende includeren”

Winter (2010, p.11) noemt 7 verschillende aspecten van een portfolio en verbreedt hiermee de definitie:

- Een portfolio is een verzameling van documenten, die onder actieve medewerking van de leerling is ontstaan en iets zegt over haar/zijn leerproces.
- De kern van een portfolio vormen originele werken van de leerling.
- Bij het werk van de leerling hoort reflectie, die ook onderdeel van het portfolio wordt.
- Voor het aanleggen van een portfolio worden doorgaans door school gemeenschappelijke doelen en criteria geformuleerd, waarop de leerlingen zich kunnen

oriënteren, als zij aan hun portfolio werken een keuze moeten maken uit het verzamelde materiaal.

- Portfolio's worden in een gepast raamwerk gepresenteerd aan betrokkenen.
- Met behulp van portfolio's vinden gespreken over leren en prestaties plaats.
- De in de portfolio's gedocumenteerde prestaties worden door de docent/ mentor/ begeleider (op school) beoordeeld en becommentarieerd. Op vergelijkbare manier doen de leerlingen dit ook zelf.

Een laatste definitie van portfoliowerk omschrijft hoe het proces kort en precies verloopt (Häcker, 2007, p.143):

1. Context definition (wat zijn de doelen?)
2. Collection (wat precies wordt verzameld?)
3. Selection (wat is belangrijk te houden?)
4. Reflection (zijn de doelen bereikt?)
5. Projection (hoe gaan wij verder?)

Winter's definitie in 7 stappen lijkt mij voor het VML het meest geschikte en ook de duidelijkste aanpak, omdat de componenten doelformulering, competentieontwikkeling en ook reflectie aanbod komen. Winter laat zien (Winter, 2012, pg.44) hoe een school deze stappen zou moeten voorbereiden en dat is niet het geval bij Häcker (2007). Leerlingen weten daarom precies wat zij kunnen verwachten, wat zij moeten voorbereiden en hoe hun leerproces eruit ziet. Het meest belangrijke voor de school is te kiezen tussen de huidige aanpak en het implementeren van een portfolio. Als de school kiest voor een portfolio is het belangrijk om de best aansluitende vorm te kiezen.

3.3 Welke verschillende soorten van portfolio's zijn er?

De inhoud van een portfolio kan verschillen afhankelijk van zijn doel. Het VML moet kiezen welke type wij voorkeur geven. De volgende portfoliotypen worden genoemd (Bräuer, Keller

&Winter, 2012):

a) *Projectportfolio's*

Het projectportfolio (ook thema of recherche portfolio genoemd) is verbonden met een lessenreeks of vak thema. Een zodanig portfolio wordt aangelegd als leerlingen een specifieke vraag onderzoeken **in het kader van een vak**. Leerlingen moeten dan wel hun eigen vragen ontwikkelen. Meestal is het project gebonden aan een bepaalde werkvorm, die afhangt van de leerdoelen en inhoud per vak. Deze vorm van portfolio is geschikt om eerste ervaringen met een portfolio op te doen in een specifiek vak, het is niet vakoverstijgend, maar alle stappen die Winter noemt, worden wel gerealiseerd. Het projectportfolio wordt binnen een schooljaar afgesloten.

b) *Cursus portfolio's*

Een cursus portfolio loopt veel langer dan een project portfolio, het kan soms over jaren lopen, maar is ook beperkt tot een vak. Het cursus portfolio kan b.v. belangrijke prestaties in een specifiek vak over jaren laten zien, maar het doel is vergelijkbaar met het projectportfolio, Omdat het documenteren van resultaten, de presentatie en reflectie vaak veel diepgaander zijn dan bij een kort project, is deze manier van portfoliowerk ook geschikt om in de leer- structuur van een school een proces van vitale en innovatieve veranderingen in gang te zetten. Een grotere groep van betrokkenen is geïnvolveerd. Dialoog en beoordeling van het portfolio, b.v. voor het vak tekenen, vindt plaats in interactie met de docent, ouders, eventueel ook andere betrokkenen uit het kunstveld. Een consequent ontwikkelde map kan zeer zinvol zijn voor een vervolgopleiding. Maar dit portfolio, wel al uitgebreid, is nog niet vakoverstijgend en daardoor ook niet te open, zodat er geen grote vernieuwingen zijn, wat voor het VML onvoorziene veranderingen met zich mee brengt. Doelen worden wel expliciet gemaakt en relevante competenties worden benoemd, **maar alleen voor een vak**.

c) *Leer ontwikkeling portfolio's*

Ontwikkeling portfolio's zijn complexer en inhoudelijk groter dan het type portfolio zoals omschreven onder *a)* en *b)*. Thema's zijn altijd **vak of project- overstijgend** en deze portfolio's hebben vaak het doel het geven van cijfers, zoals momenteel gebruikelijk ook op het VML, deels of compleet te vervangen. Cijfers staan op de achtergrond of komen te vervallen. Het beoordelen van de leerlingen wordt gekoppeld aan vaardigheden, vervolgonderwijs noemt deze competenties, zoals communiceren en samenwerken en is gericht op zijn/haar persoonlijke, individuele ontwikkeling. Het invoeren van een dergelijke portfolio zou het VML compleet reformeren en zijn werkwijze veranderen, een uitdaging waar goed over nagedacht moet worden. Deze aanpak is van toepassing voor meerdere vakken of zelfs alle vakken. Praktijkvoorbeelden zijn b.v. "Ohne Noten- aber was dann?" of "Luxemburg- ein Schulsystem wird reformiert" (in Bräuer, Keller & Winter, 2012).

d) *Talent portfolio's*

Het doel van een talent portfolio is achter aanleg, interesses, vermogen en liefde voor een **aspect van een vak of thema of ook vakoverstijgend** te komen en deze talenten vervolgens te stimuleren en uit te werken. Bewijsstukken worden verzameld en besproken. Op deze manier verkrijgen leerlingen een instrument wat hen helpt hun talenten te vinden, te versterken en actief te ontwikkelen. Vaardigheden worden ontwikkeld, maar niet beoordeeld. Het talentportfolio zou voor het Van Maerlant ideaal zijn om beroeps oriëntering al in een vroeg stadium te kunnen stimuleren zoals ook omschreven in het literaire onderzoek (Henry 2016). Het Plato Project zou in deze context b.v. in het talentportfolio opgenomen kunnen worden.

e) *Competentie portfolio's gericht op de juiste studie- of beroepskeuze*

Een competentie gericht portfolio is vergelijkbaar met een talent portfolio, alleen is de insteek hoofdzakelijk **de studie- en beroepskeuze. Dit kan voor een vak, maar ook vakoverstijgend**, gebeuren. Leervooruitgang wordt gedocumenteerd in vorm van het behalen van bepaalde

competenties, die het doel hebben bepaalde studie- of beroepskeuzes te steunen en ook voorgelegd kunnen worden bij het solliciteren voor een vervolgonderwijs – of baan. Het WereDi Drie b.v. werkt met deze portfolio vorm al 10 jaar lang met succes, leerlingen maken daar b.v. korte sollicitatie films over zichzelf en hun behaalde competenties om zich te presenteren bij vervolgopleidingen.

f) Talen portfolio met betrekking tot het Europese referentiekader

Dit portfolio heeft het doel, formeel en informeel verworven **taalcompetenties** zoals gedefinieerd in het ERK te documenteren. Ook hier kan het werken aan een zodanig portfolio behulpzaam zijn voor studie- en beroepskeuze.

4. Welk portfolio is het meest geschikt ?

4.1 Kritische kanttekeningen

In de discussie rond om portfolio's zijn in de laatste tijd ook kritische tonen te horen. Het portfolio blijkt als instrument van onderzoek weerbarstiger te zijn dan gedacht, ook als men het instrument wil installeren treden er meer problemen op dan verwacht (Winter, 2010, p.41).

4.2 Waarmee moet het VML rekening houden?

Vooraf is dit het geval als een portfolio schoolbreed en niet alleen maar voor één vak geïnstalleerd wordt. Het VML moet daarom goed nadenken hoe breed het portfolio wordt aangepakt en wat vervolgens de meerwaarde voor zowel de leerling alsook school moet zijn.

Doel en functie alsook voorwaarden en eisen moeten onderzocht worden:

A Doel en functie

Bij doel en functie kan genoemd worden, (ook resulterend uit mijn onderzoek van het afgelopen jaar), b.v. talent- en competentie ontwikkeling, reflectie, een verbeterde samenwerking van ouders met school, het vinden van de identiteit van de leerling (dilemma's).

B Voorwaarden en eisen

Voorwaarden kunnen zijn b.v. ervaring met projectgroepen op school, vakoverstijgend onderwijs. Waar is de meerwaarde voor school, wat is het meest geschikte portfolio voor het VML, b.v. en mix uit talent- en competentie- portfolio? Om aan A en B te voldoen zal er een vragenlijst aan de directie, de onderzoeksgroep onderwijsvernieuwing, de decanen en ook collega's van het VML uitgezet moeten worden, om tot de juiste doelstelling te komen.

5. Vragen voor het plannen van het Project VML Portfolio (wat en hoe?)

1. Wat/vorm:

- Wat zijn de belangrijkste doelen van het portfoliowerk en hoe zijn deze verankerd in het school ontwikkeling program- en beleid?
- Aan welke voorwaarden, inhoudelijk en organisatorisch, kan aangehaakt worden?
- Is er een interne projectgroep voor de verdere uitwerking van de doelen?
- Welke sectoren binnen school zijn er betrokken en wie moet geïnformeerd worden? (rol docent, mentor, afdelingen)
 - wie is er verantwoordelijk binnen school?
 - in welke vorm en hoe vaak vinden er gesprekken plaats?
- Welke sectoren buiten school zijn er betrokken en moeten betrokken worden zoals ouders of educatieve instellingen?
 - wie is er verantwoordelijk binnen school?
 - in welke vorm en hoe vaak vinden er gesprekken plaats?

2. Hoe/ inhoud concreet:

1. Wordt er al met portfolio's gewerkt in verschillende vakken en hoe:
 - documenten

- presentaties
- integratie in de lessen
- inhoud van de lessen
- wel of geen huiswerk
- beoordeling, wel of geen cijfer
- kwaliteitsborging

2. Indien niet gewerkt wordt met een portfolio, hoe zou het dan moeten:

- documenten
- presentaties
- integratie in de lessen
- inhoud van de lessen
- wel of geen huiswerk
- beoordeling, wel of geen cijfer
- kwaliteitsborging

3. Welke manier van ondersteuning is nodig:

- digitaal, bv Google Chrome
- het Plusdocument (toegepast door het Theresia)
- resources op school
- externe steun

3. Implementatie

- Wat is concreet gepland, hoe kunnen de plannen in de juiste volgorde gebracht worden en aan welk tijdsbestek denkt men daarbij?
- Welke groep personen gaat een testproject opstarten?
- Hoe wordt het proces gecommuniceerd?
- Hoe wordt het proces geëvalueerd?
- Hoe kunnen project- successen gegeneraliseerd en geïnstitutionaliseerd worden?

6. Vragenlijst voorgelegd aan collega's, decanen, afdelingen en directie

Om te kunnen beoordelen wat de behoeftes en wensen van de betrokkenen op school zijn, heb ik een vragenlijst met de volgende tekst gestuurd naar secties, decanen en afdelingen:

Beste collega's,

Ik heb jullie input omtrent het thema Van Maerlant Portfolio nodig. Willen jullie zo vriendelijk zijn de bijgevoegde vragen (alleen maar 5 vragen, kein Stress!) onderin met je sectie bespreken en aan mij terug sturen uiterlijk op 27 maart? Als het niet lukt om de vragen binnen de sectie te bespreken ben ik ook heel blij met jullie persoonlijk feedback 😊.

Waarover gaat het? Het afgelopen jaar heb ik een onderzoek gedaan voor het Van Maerlant. Het thema van het onderzoek is het construeren van een instrument, een portfolio, dat leerlingen helpt een betere beroepskeuze te maken, en hun aanleg (talenten) en vaardigheden versneld te ontwikkelen met een niet cijfer gerelateerde insteek. De bedoeling is dat ik op het eind van het schooljaar met een praktijkadvies kom hoe het portfolio in te zetten voor het Van Maerlant. In de bijlage vind je een definitie van een portfolio, en varianten.

Bedankt voor jullie input. Ik zal jullie aan het eind van het schooljaar informeren hoe ik jullie waardevolle meningen heb verwerkt en wat het advies zal worden.

De vragen van pagina 10, 5, heb ik voor de collega's iets aangepast naar aanleiding van een gesprek met de decaan Havo:

Vragen voor het plannen van het Project VML Portfolio, startend in de brugklas

Wat moeten wij doen volgens jullie?

1. Voor welke portfolio- vorm kan het VML het beste kiezen en wat zijn hierbij de belangrijkste doelen ? (en hoe zijn deze verankerd in het school ontwikkeling program- en beleid, maar dat is meer een vraag voor de onderwijs ontwikkelgroep denk ik)?
2. Aan welke voorwaardes, inhoudelijk en organisatorisch, kan aangehaakt worden?
3. Is een pilot in de brugklas vanaf schooljaar 2019 volgens jullie zinvol en hoe zou die er dan uit moeten zien?
4. Welke sectoren binnen school zijn er betrokken en wie moet geïnformeerd worden?
(rol docent, mentor, afdelingen)
 - wie is er verantwoordelijk binnen school?
 - in welke vorm en hoe vaak vinden er gesprekken plaats?
5. Welke sectoren buiten school zijn er betrokken en moeten betrokken worden zoals ouders of educatieve instellingen?

Volgende betrokkenen/ secties hebben geantwoord:

- Sectie aardrijkskunde
- Sectie Engels
- Sectie Biologie
- Sectie Duits
- Sectie Economie

- Sectie Tekenen
- Decaan Havo
- Afdeling Vwo
- Manager bedrijfsvoering

7. Samenvatting resultaten vragenlijst betrokkenen

Ten eerste zal ik de meningen/ bevindingen van de betrokkenen, die geantwoord hebben, samenvatten om vervolgens een advies voor de directie uit te kunnen brengen.

7.1 Samenvatting antwoorden vraag 1, doel en vorm:

De sectie economie formuleert de vraag in een zeer constructieve commentaar/ zie bijlage 1:

“De eerste vraag waar we denk ik antwoord op moeten hebben is het ‘waarom’. Waarom wordt er overwogen om naar de portfolio’s te gaan? Zijn er leerlingen die dit graag willen? Ik denk dat het lastiger is om een portfolio aan te leggen dan een toetsje te maken. Ouders misschien? Zij krijgen waarschijnlijk meer noten op hun zang en wij kunnen vervolgens minder goed uitleggen waarom hun prinsje/prinsesje het niet gered heeft, immers is ‘voldoende’ op een portfolio niet helemaal objectief natuurlijk. Willen docenten het? Of wil de samenleving het graag? Ik kan me voorstellen dat er bepaalde vaardigheden worden ontwikkeld waar de kids iets aan hebben, maar ook de wetenschap is volgens mij niet helemaal 100% duidelijk in wat het beste is. Immers zijn we algemeen vormend onderwijs en zijn de zaken die we de kinderen moeten en willen leren misschien ook wel te omvangrijk voor een portfolio.”

De sectie economie omschrijft zeer treffend de problematiek rond een aanleg van een portfolio. Sommige onduidelijkheden of vragen, die de sectie economie formuleert, zijn ook beschreven in mijn onderzoek uit 2016:

- Vanuit wetenschappelijke zicht is duidelijk dat een portfolio de ontwikkeling van leerlingen steunt en bevordert, mits er een doel (b.v. een map voor tekenen, of competentie- of talentontwikkeling) geformuleerd wordt.
- Het portfolio werkt het beste als het niet cijfergericht is.
- Leerlingen en ook ouders vinden een portfolio belangrijk, omdat de selectie voor vervolgonderwijs vanaf dit jaar decentraal is.
- De ontwikkeling moet starten in de brugklas, idealiter al in de basisschool.

Wel heeft de sectie economie gelijk met betrekking tot de twijfels over docenten, deze zitten niet de wachten op de portfolio ontwikkeling, omdat zij vrezen dat er, b.v. als mentor, nog meer werk te verwachten is. Dit probleem kan alleen maar door de schoolleiding opgelost worden, door professionalisering als ook formatie/ uren, zie hieronder de zorg van de sectie economie: *"Beoordelen en begeleiden is/ lijkt me lastig: zowel het samenstellen als het beoordelen van een portfolio is érg tijdrovend. Ook denk ik dat het verschil in begeleiding van vak tot vak en docent tot docent erg zal verschillen: we kunnen immers een profielwerkstuk nog niet eens fatsoenlijk uniform geregeld krijgen. Dit wekt onrust, onvrede en discussie op en terecht"*

Alle andere secties zouden een portfolio ontwikkeling wel goed vinden, maar zij hebben een verschillende voorkeur voor een bepaalde vorm (zie pagina 11, a tot en met f). Alleen het vak tekenen gaat bij alle vragen uit van een portfolio zoals omschreven bij a., een map alleen voor het eigen vak, het liefst digitaal in de bovenbouw als toekomstig toelatingsinstrument voor een (kunst)vervolgopleiding. De meerderheid van de betrokkenen (afdeling Vwo, decaan Havo, sectie aardrijkskunde, sectie Duits en ook de sectie Engels) zouden echter graag uit willen gaan van een combinatie van talent- en competentieportfolio (d en e).

7.2 Samenvatting antwoorden vraag 2, inhoudelijke en organisatorische voorwaarden:

Over deze vraag zijn de meningen zeer verdeeld, hier is de visie van de directie van bijzonder belang, omdat het over de formatie, uren en de daarmee samenhangende kosten gaat. Het volgende stellen de betrokkenen voor met betrekking tot begeleiding:

<u>Begeleiding door:</u>	<u>genoemd door:</u>
▪ Vakdocent/sectie:	tekenen
▪ Vakdocent/ sectie/ afdeling:	biologie, Engels
▪ Mentor:	aardrijkskunde, Duits, economie, afdeling Vwo
▪ Mentor/vakdocent/decaan:	decaan Havo, aardrijkskunde

7.3 Samenvatting antwoorden vraag 3, pilot:

Alhoewel de betrokkenen over alle vragen van mening verschilden, waren zij het eens over vraag 3, de pilot. Alle betrokkenen zouden het goed vinden om in het schooljaar 2019 met een pilot in de brugklas te starten. Een uitzondering is hierbij de sectie tekenen, die een portfolio alleen maar zinvol zou vinden voor het vak zelf. Voor het vak tekenen is het letterlijk een map met werken, die als referentiekader gebruikt kan worden voor de toelating van een vervolgopleiding zoals een kunstacademie. De anderen betrokkenen hebben de voorkeur voor de vakoverstijgende vorm van het portfolio, zoals omschreven door de decaan Havo:

“Pilot in de brugklas is zeker zinvol, je kunt niet vroeg genoeg beginnen. Leerlingen alleen grove opzet geven, vooral eigen creativiteit laten spreken. Leerlingen maken een eerste opzet van het eigen portfolio, wat vinden ze belangrijk. We kunnen daar ook van leren, waar lopen we tegen aan, waar vinden ze zelf een oplossing voor, in welke vorm zetten het portfolio. De reflectie-gesprekken kunnen daarbij helpen. Het blijft een ‘levend document’. Misschien start het wel als knipplak map en eindigt het in de

bovenbouw met een digitaal cv... alles is mogelijk..... als achteraf blijkt dat de vorm niet handig gekozen is, is dat eveneens een leermoment!!!”

7.4 Samenvatting antwoorden vraag 4, betrokkenen binnen school, verantwoordelijkheid, gesprekken:

Als betrokkenen binnen school worden dezelfde genoemd zoals bij 7.2., vakdocent, sectie, mentor, afdeling en decaan. Wel komen er nog natuurlijk de leerling zelf en ook de ouders bij. Over wie er verantwoordelijk is, zijn de meningen zeer verdeeld: de leerling, de vakdocent, de secties, de decaan, de mentor, de afdelingen, de ouders of een coördinator of contactpersoon, die nog gevonden zou moeten worden.

De sectie economie formuleert, ondanks de voordelen, die de sectie ziet, ook twijfels:

“Natuurlijk zie ik voordelen:

- creativiteit*
- vaardigheden m.b.t. reflectie*
- autonomie*
- baas over het eigen leerproces*

maar die laatste paar streepjes roepen bij mij de vraag op: kunnen onze kinderen deze vrijheid wel aan? De puber staat niet bekend om zijn reflectieve vermogen. Laat staan als ze dit totaal op eigen wijze mogen gaan doen”.

Deze twijfels van de sectie economie met betrekking tot de vrijheid van de leerling kunnen gelukkig uit de weg geruimd worden: een portfolio heeft alleen maar nut als de leerling ten alle tijden begeleid en zijn ontwikkelproces geëvalueerd wordt, zie ook Mittendorf (2010)

7.5 Samenvatting antwoorden vraag 5, betrokkenen buiten school

In deze context worden vooral ouders genoemd en bedrijven (sectie Duits). De sectie aardrijkskunde zou ook 2x keer per jaar een testbureau uitnodigen, omdat aardrijkskunde een portfolio hoofdzakelijk als een beroepskeuze instrument ziet.

8. Aanbeveling portfolio voor het VML

Het afgelopen schooljaar liepen verschillende ontwikkelingen naarst elkaar: decanen, de onderwijs ontwikkelgroep en ook ik waren bezig met ideeën over portfolio- ontwikkeling. De resultaten van de onderwijs ontwikkelgroep liggen nog steeds niet voor, maar omdat het om de toekomst van het algemene schoolbeleid gaat, is dit begrijpelijk. De door mij aan docenten voorgelegde enquête werd alleen door een paar betrokkenen beantwoord, en dit maakt duidelijk, dat het draagvlak voor een portfolio ontwikkeling bij allen eerst nog gecreëerd moet worden. Iedereen is van het nut overtuigd, maar docenten hebben al voldoende werk en is er wel formatie vanuit de leiding, om de plannen te concretiseren? Daarom lijkt mij een pilot in de brugklas bijzonder belangrijk.

8.1 *aanbeveling bedrijf Yubu*

Na meerdere gesprekken met de decaan havo en de nieuwe directrice zijn wij van mening dat de methode van het bedrijf YUBU het meeste geschikte instrument is voor onze school en we willen graag volgend schooljaar een test doen in een brugklas. Deze methode sluit zowel aan bij de wensen van de meeste secties (talent en competentie ontwikkeling) als ook bij de verdere betrokkenen waaronder de decanen, de schoolleiding en mijzelf. De decaan havo en ik zullen voor volgend schooljaar het volgende moeten doen:

- De decaan Havo en ik moeten de methode van Yubu goed volgen, er zijn b.v. scholen, die al met deze methode werken, hoe gaat dit, waar ziet de school problemen?
- Der afdeling onderbouw moet geïnformeerd en overtuigd worden.
- Er moet een brugklasmentor gevonden worden, die willens is een jaar lang deze methode te testen, om vervolgens in het schooljaar 2019 school breed te kunnen gaan.
- Er zal een overzicht moeten worden gemaakt van de kosten van deze methode voor alle betrokkenen.

- Er zal een evaluatie aan het eind van het jaar moeten worden gemaakt, alsmede een definitieve aanbeveling voor het schooljaar 2019, beiden op basis van mijn onderzoeken van de afgelopen 2 jaar.

Laten wij ermee beginnen!

“It should be noted that the benefits of portfolios result principally from the process of building and using them. While the portfolios themselves have value, particularly in the area of assessment (permitting the evaluation of a wide range of outcomes and documenting growth over time), it is the process of creation that offers great power to educators. Students become highly engaged in their own learning through the steps of selection and reflection, assume considerable responsibility for that learning, and enter into a different relationship with their teachers, one characterized as more collegial than hierarchical” (Danielson & Abrutyn, 1997)

9. Literatuurlijst

Arrington, K. (2000). Middle grades career planning programs. *Journal of Career Development, 27*(2), 103-109.

Bräuer, G., Keller, M. & Winter, F. (2012), Portfolio macht Schule. Unterrichts- und Schulentwicklung mit Portfolio

Danielson, C. & Abrutyn, L., (1997), Using Portfolios in the Classroom.

Elffers, L., & Oort, F. J. (2013). Great expectations: students' educational attitudes upon the transition to post-secondary vocational education. *Social Psychology of Education, 16* (1), 1-22.

Ferreira, J. A., Santos, E. J., Fonseca, A. C., & Haase, R. F. (2007). Early predictors of career development: A 10-year follow-up study. *Journal of Vocational Behavior, 70*(1), 61-77.

Häcker, T. (2002): Der Portfolioansatz – die Wiederentdeckung des Lernsubjekts? *Die Deutsche Schule, 94* (2), 204-216.

Häcker, T. (2007): Portfolio: ein Entwicklungsinstrument für selbstbestimmtes Lernen. 2. Auflage

Henry, A. (2016) VML- Persoonlijkheid Portfolio : hoe kan het Van Maerlant Lyceum haar leerlingen beter steunen in hun studie- en beroepskeuze?

Holmegaard, H., Ulriksen, L. & Madsen, L. (2014). The process of choosing what to study: A longitudinal study of upper secondary students' identity work when choosing higher education. *Scandinavian Journal of Educational Research, 58*(1), 21-40.

Mittendorff, K. K. (2010). *Career conversations in senior secondary vocational education* (Doctoral dissertation, Technische Universiteit Eindhoven).

Reich, K., Methodenpool, in: URL: <http://methodenpool.uni-koeln.de> 2003 ff 12

Renn, R. W., Steinbauer, R., Taylor, R., & Detwiler, D. (2014). School-to-work transition: Mentor career support and student career planning, job search intentions, and self-defeating job search behavior. *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 422-432.

Tuominen-Soini, H., Salmela-Aro, K., & Niemivirta, M. (2012). Achievement goal orientations and academic well-being across the transition to upper secondary education. *Learning and Individual Differences*, 22(3), 290-305.

Watts, A. G. (2009). The relationship of career guidance to VET. National Institute for Careers Education and Counselling (OECD Report). Cambridge: OECD. Retrieved from: <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school>.

Enquête collega's

	Vraag 1 Welke portfolio vorm? Met welk doel?	Vraag 2 Inhoudelijke en organisatorische voorwaarden?	Vraag 3 Pilot 2019 vanaf de brugklas?	Vraag 4 Betrokkenen binnen school zijn wie? Rol docent, mentor, afdelingen,	Vraag 5 B. buiten school, ouders, educatieve instellingen
Decaan Havo	Een combinatie van talent en competentie portfolio. Doel is dat de leerling zichzelf beter leert kennen, zijn kwaliteiten en talent leert omschreven. Het moet eigendom zijn van de leerling, dus moet het ook passen bij zijn stijl. Het start in de brugklas en wordt meegenomen t/m de bovenbouw. Belangrijk is dat er ook reflectiegesprekken plaats vinden tijdens de gehele schoolloopbaan.	Voorwaarde: leerling is eigenaar. Inhoud is persoonlijk, de ene leerling zal digitaal willen werken de andere bv op papier (dit kan later altijd gedigitaliseerd worden). Iedereen zit op een andere leercurve als het om persoonlijke ontwikkeling gaat, ik zou dit dus niet te strak aan banden leggen. Doordat de reflectiegesprekken in het curriculum van de school staan, wordt er altijd voortgang gemaakt, rekening houdend met ieders eigen leertempo.	Pilot in de brugklas is zeker zinvol, je kunt niet vroeg genoeg beginnen. Leerlingen alleen grove opzet geven, vooral eigen creativiteit laten spreken. Leerlingen maken een eerste opzet van het eigen portfolio, wat vinden ze belangrijk. We kunnen daar ook van leren, waar lopen we tegen aan, waar vinden ze zelf een oplossing voor, in welke vorm zetten het portfolio. De reflectiegesprekken kunnen daarbij helpen. Het blijft een 'levend document'. Misschien start het wel als knipplak map en eindigt het in de bovenbouw met een digitaal cv... alles is mogelijk.... als achteraf blijkt dat de vorm niet handig gekozen is, is dat eveneens een leermoment!!!	Sectoren die betrokken moeten worden: leerling is als eerste verantwoordelijk, mentor heeft samen met ouders een voortgang verantwoordelijkheid. Daar bedoel ik mee dat ze met in acht name van het leertempo de leerling begeleiden in het opstellen van het portfolio. Bv. Een helpende hand, een gesprek of eventueel doorverwijzen naar bv vakdocent of andere deskundige. School biedt de leerling tijd en ruimte om aan het portfolio te werken en biedt de mogelijkheid om reflectiegesprekken te voeren. School heeft een faciliterende rol, maar heeft uiteindelijk wel de verantwoordelijkheid omdat het net als lesgeven een leermoment is. Ik zou me kunnen voorstellen dat er aan het eind van de lesdag structureel een moment is waarbij leerlingen bij verschillende mentoren/vakdocenten/decanen/ tijd kunnen inplannen voor een reflectie-gesprek. Mentor kan leerling evt ook oproepen voor een gesprek, maar een gesprek met een gestuurde/opgeroepen leerling is een ander gesprek dan dat de leerling zelf komt, maar dat moeten	Ouders zijn vanaf het begin betrokken. Afhankelijk van de leerling kan er ook een andere instelling betrokken zijn, hoe dan te handelen. Aldoende leert men zou ik zeggen.

				ze uiteraard ook leren... Hoe vaak, dat is dan weer een moeilijke ik kan me voorstellen dat dat voor iedere leerling anders kan zijn, maar ik zou beginnen na iedere periode. Het zou in combinatie kunnen met het bespreken van je cijferlijst.	
Sectie Tekenen	<p>Mijn voorkeur zou uitgaan naar een digitale vorm, waarbij leerlingen vanaf jaar 4 (bij tekenen dan) deze leren gebruiken in een duidelijke structuur en vooral OOK mooi vormgegeven. Zodat wanneer ze een toelating willen doen op een kunstopleiding, ze al een fantastisch digitale omgeving hebben. Met;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mooie opmaak - strakke vormgeving - goed overzichtelijk - scherpe foto's , opties voor filmpjes, etc. <p>(en dan nog te denken over een statische vorm zoals een website, of juist interactiever zoals een blog). Op de ABV gebruiken ze wordpress (gratis website)</p>	<p>Wij hebben in experiment ruimte als sectie aangevraagd voor uren PORTFOLIO begeleiding. Waarbij wij echt leerlingen kunnen helpen in de toekomstige toelating van een vervolgstudie (dus bijv een inloopuur, spreekuur, of blo uur portfolio opbouw-les)</p>	<p>Ik vind het portfolio voor een specifiek vak pas relevant als een leerling daarvoor gekozen heeft en zicht heeft op voorkeur (vervolg studie). Daarnaast wordt er bij de toelating van een HBO of WO opleiding niet gekeken naar werk uit de vroegere jaren (meer van het laatste schooljaar en nog meer algehele attitude en werk dat vervaardigd is buiten schooltijd)</p>	<p>Indien het gaat om een vakgericht portfolio lijkt het logisch dat de vakdocenten dit dus uitvoeren.</p> <p>in welke vorm en hoe vak vinden er gesprekken plaats? zie hierboven.</p>	<p>wie is er verantwoordelijk binnen school? Ik zou leerlingen kunnen begeleiden op de ABV, dat ze daar eens komen en kijken hoe alles werkt. Of samen gaan kijken bij diverse opleidingen. Of de soort toelatingen en thuis-opdrachten eens verzamelen van diverse opleidingen en doornemen.</p>

Sectie Biologie	Er zou een portfolio per leerling moeten komen waarin alles komt te staan wat de leerling extra doet. Doen ze b.v. mee met de biologie-olympiade en een leerling scoort landelijk heel hoog dan krijgt hij/zij een aantekening in het portfolio.	Het is niet verplicht dat de leerlingen de activiteiten doen die meetellen voor het portfolio; het is helemaal op vrijwillige basis. Wat extra is wordt bepaald door de afdeling en de secties.	De secties bepalen welke zaken erin komen aangaande hun vak en de afdelingen bepalen wat erin komt m.b.t. schoolbrede activiteiten. Secties en afdelingen bepalen ook de criteria.	Volgend schooljaar meteen mee beginnen in alle leerjaren en het portfolio wordt meegenomen naar het volgende leerjaar. De mentor legt het aan zijn/haar leerlingen uit hoe het werkt en motiveert de leerlingen hiertoe. Houd het zo eenvoudig mogelijk	
Afdeling VWO	Voorkeur gaat uit naar een combinatie van talent- en competentie-portfolio (4 +5).	Digitale map, hopelijk via Magister, niet te getailleerd. Hiervoor maakt school het formaat, leerling vult in, er komen school/ opleiding en vrije tijd gerelateerde documenten in, ook van andere instellingen als school.	Leerling levert aan, mentor controleert een paar keer per jaar, ouders worden ingelicht tijdens de ouderavonden.	Er moet een contactpersoon/coördinator zijn binnen het VML.	Pilot vanaf 2019 is zeker mogelijk.
Sectie Duits	Kiest voor hetzelfde portfolio, mix uit 4 en 5. Dit kan vakgebonden of ook vakoverstijgend zijn. Belangrijk is dat de creativiteit van de ll gesteund wordt en niet ook cijfer gerelateerd gewerkt wordt zoals normaalgesproken altijd.	De mentor zal de ll begeleiden, maar dan verandert de rol van de mentor, de mentor zou meer uren/ of minder ll moeten hebben.	Vraag 1, er is weinig om aan te haken, misschien Plato.		Pilot vanaf 2019 is mogelijk.

Sectie Economie	<p>Grotere passages zijn als citaten verwerkt met dank aan de Sectie Economie.</p> <p>Portfolio ontwikkeling is tijdrovend en levert het dan genoeg op?</p>	<p>Grotere passages zijn als citaten verwerkt met dank aan de Sectie Economie.</p> <p>Alle betrokkenen moeten dit echt willen, mentoren, ouders, etc.</p> <p>Een opdracht moet een kop en start hebben (geen gelul in de ruimte, Leuke uitdrukking :))</p> <p>De projectweek is wel een goede test of optie om te zien of het werkt.</p> <p>Dan kunnen er ook competenties ontwikkeld worden.</p> <p>Plato meer uitbouwen in deze richting.</p>	Grotere passages zijn als citaten verwerkt met dank aan de Sectie Economie.	Grotere passages zijn als citaten verwerkt met dank aan de Sectie Economie.	Grotere passages zijn als citaten verwerkt met dank aan de Sectie Economie.
Sectie Engels	Ik zie het portfolio voor onze leerlingen niet als een verzameling cijfers maar als een verzameling werken/projecten die zij in hun school carrière hebben gedaan. Dat kunnen dus ook buitenschoolse activiteiten zijn, maar ook leesdossiers of projecten, of ateliers. Dat zou dan een	Verantwoordelijk zijn de afdeling, docent en de leerling zelf. Die moet aangeven wat hij gedaan heeft als activiteit bijvoorbeeld. Gesprekken lijken mij helemaal niet nodig. Dat doet de mentor en de decaan.	Pilot 2018/2019 moet mogelijk zijn.		

	combinatie zijn van project- en talentportfolio (nr 2 en nr. 4)				
Manager Bedrijfsvoering	<p>Als het even kan via het leerlingvolgsysteem (Magister) en niet via apart op te tuigen extra systeem; integratie met bestaande leerling gegevens is geborgd (vastlegging in één systeem);</p> <p>beheer en toegang is dan al geregeld betreft een webbased omgeving, zodat toegang altijd is gewaarborgd (anytime, anyplace)</p>	<p>ná beëindiging van de studie worden de gegevens in principe niet langer bewaard Dergelijk portfoliosysteem is derhalve gebonden aan school en is nadien voor de leerling niet meer actief.</p> <p>Om de mogelijkheden van Magister i.r.t. het portfolio te kunnen duiden, lijkt het me handig om in gesprek te gaan met <u>Cor Kloostr</u>a. Hij is van Schoolmaster (=Magister) en is de komende periode nog regelmatig in huis i.v.m. de tijdelijke invulling van het Magisterbeheer.</p> <p>Los van de uiteindelijke keuze van het systeem, zijn de vragen die je stelt uiteraard relevant. Qua ondersteunde systemen ligt de (eind)verantwoordelijkheid bij de manager Bedrijfsvoering (bij mij dus). Aangezien er altijd raakvlakken zullen zijn met ICT, is het verstandig om het ICT team tijdig te betrekken</p>			

<p>Sectie Aardrijkskunde</p>	<p>* We zouden het competentieprofiel kiezen:</p> <p>Belangrijkste doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - talenten en capaciteiten vastleggen in portfolio. - leerlingen weten welke studie en/of beroep ze kiezen. 	<p>* Voorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inhoudelijk: goed materiaal en goede voorlichting. - testen laten doen op gebied van studie-en beroepskeuze. <p>* Organisatorisch: Tijdens de mentor les, 1 x per maand.</p> <p>Afdeling houdt de controle</p>	<p>* Pilot is zinvol vanaf 2019.</p>	<p>* Sectoren binnen school betrokken: Decaan en mentoren.</p> <p>Afdelingen moeten geïnformeerd worden.</p> <p>Verantwoordelijke persoon: Decaan.</p>	<p>* Sectoren buiten school betrokken: ouders en testbureau 's (2 x per jaar)</p> <p>Decaan is ook hier verantwoordelijk.</p> <p>Testbureau 's en ouders uitnodigen op school.</p>
----------------------------------	---	---	--------------------------------------	--	---